

Ware het maar eigen, immer! Maar er is ook hier menigmaal een noodwendig „samenwerken“ waarvan Christus' kerk de schade moet onder- vinden.

Helaas blijkt ook, dat niet immer zij, die namens Christus als ambtsdragers in de gezinnen komen, de noodige sympathie voor de kerk weten te wekken, daar, waar deze afwezig is, of verloren dreigt te gaan. En hier is een zekere wisselwerking. Al kan niet gezegd worden, dat één bepaald gezin schuldig staat — hetzelfde soort gezinnen, dat meestal klaagt over een min of meer „Standes-freund“ zijn van degenen, die de kerk in het ambt vertegenwoordigen, staat schuldig, doordien men leeft in dat gezin uit een geest, die het meeleven, vooral het aanvaarden van het ambt door het gezinshoofd, weigert.

En toch hebben ze elkaar zoo nodig. De kerk heeft de gezinnen zoo nodig, en de gezinnen hebben de kerk zoo nodig.

Maar zal er gezonde reformatie kunnen komen in de toestanden in de kerk, die juist volgens deze min of meer zich afzijdig houdende gezinnen zoo om verandering roepen, — dan moet de reformatie van dat eigen gezin vooropgaan.

Onze gereformeerde gezinnen moeten aan de kerk, aan het ambt, weer de eereplaats geven in het gezin. Dat is het behoud van het gezin.

En het is het leven van de kerk van onzen Christus.

J. WATERINK.

UIT DE SCHRIFT.

Keuze.

Als hem nu de tijd van veertig jaren ver- vuld was, kwam (hem) in zijn hart, zijne broeders, de kinderen Israëls te bezoeken. Handelingen 7:23.

Indien ooit de ware religie in eene positie van tegenstelling met de cultuur gestaan heeft, — dan tijdens Israël's slavernij in Egypte.

Gods kerk leeft daar in achterlijkheid en schande; kunst noch kennis wordt bij haar gevonden; alle schoon voor het oog heeft ze verloren. Eene jaren- lange onderdrukking heeft Israël misvormd tot een volk van zweegers, hun tijd in ontwikkeling verre ten achter gedoemd om in een bukkend bedrijf voor alle schoon der aarde te verstompen.

En daartegenover staat de Egyptische wereld met haar verfinde beschaving, met hare kostbare wetenschappen en edele kunstvormen. Nog on- langs gaf het geopend koningsgraf er eene proeve van. „De schatten van Egypte“ zijn de klassieke nitdrukking geworden van de rijke cultuur der an- tieke Oudtestamentische wereld. Eene cultuur, die ongetwijfeld heidensch-religieus beïnvloed was, doch die niettemin nog zooveel van wat liefelijk is en welluidt in zich bergde.

De nitersten zijn hier zoo fel mogelijk gekleurd. Hier is de wereld in haar opperste schoonheid, en het volk van God in zijne diepste versmading en afstoetelijkheid. De Schrift is eerlijk, en waagt het met de volle tegenstelling.

En nu wordt een der schitterendste geesten van dien tijd opgevoerd. — Mozes; geen achterlijk, be- krompen mensch, met begrensde, slechts naar ééne richting ontwikkelde voorstellingen; maar een die „machtig was in woorden en werken“, die het cultuurleven zijner dagen kon waardeeren, die zich als een gelijkwaardige in de Egyptische wereld bewoog.

De kansen zijn tegenover het volk van Gosen bijna oneerlijk; Egypte krijgt zooveel vóór als slechts mogelijk is.

En nu doet deze mensch de keuze, om alle schoonheid en schat der wereld te verlaten, en temidden van een klei-kneedend slavenvolk te gaan staan als tusschen zijne broeders.

* * *

Mozes heeft hiermede geen probleem van religie en cultuur opgelost.

Het Koninkrijk Gods is nooit machtig geworden, de Kerk van Christus heeft nimmer gebloeid, door de oplossing van vraagstukken. In het geestelijk leven worden problemen niet opgelost, maar over- wonnen. En van lieden die — op welk gebied ook — met hun keuze wachten, totdat al hunne vragen voldoende waren beantwoord en al hunne bezwa- ren bevredigend weggenomen, is nooit eenige kracht uitgegaan. Hun aanwinst stelde teleur. Het zijn matte zielen. Zij doen hun keuze met het hoofd. Mozes deed het met zijn hart. „Het kwam in zijn hart, zijne broeders te bezoeken.“

Wanneer het geestelijk peil daalt, dan rijzen de problemen op; en men vangt aan, deze te beknab- belen; ook dat van Christendom en Cultuur. Maar de kerk van Christus wordt daardoor niet gebaat. Ze ontvangt alleen winst en kracht door kloeke keuze; doordat men vrijuit, en geloofsmoedig met het hart aan haar zijde gaat staan.

Onze tijd, en Christus' Kerk in dezen tijd, heeft zoo dringend nodig, dat het tot zulk kiezen komt.

Er zijn zoovele cultuur-Christenen.

Zij kunnen tot Mozes' enkelen nauwelijks reiken; ook hebben ze aan zijne cultuurwereld in de verte nog niet geroken.

Maar zij zwerven tusschen Egypte en Gosen in;

de kleivingers van hunne broeders raken ze om- zichtig aan, en dan wenden zij zich weer naar de schatten van Egypte. Ze hebben het moeilijk; er zijn voor hen zooveel andere vragen dan waar- mee men in de kringen van het geloovige volk bezig is; men kan zich niet voorstellen voor welke „problemen“ hun positie, hun milieu, hun niveau hen plaatst.

Ze moesten nu maar kiezen.

Ter eener- of ter anderer zijde.

Maar als zij nog hart — ja, hart — voor het volk des Heeren hebben, laten ze dat volk dan aan- vaarden met al de bezwaren. Mozes stond voor grootere bezwaren. Tot welk een volk ging hij uit; hoe weinig aantrekkelijkheid bood het. Maar het waren zijne broeders.

Keuze vraagt God. Vooral heden. Levende, har- telijke, besliste overgegevenheid aan de zaak des Heeren. Kloeke aansluiting, ook bij het eenvoudige Christenvolk, dat wellicht zooveel aangenaams niet biedt als de kringen, waarmede men in de wereld kan omgaan, dat wat achteraan komt in zijne waar- deering van de cultuur, maar dat de waarheid heeft en den Christus, dat ons broedervolk is, en dat zal uitgeleid worden naar Kanaän.

Eerst keuze.

„Uw volk is mijn volk“.

Eerst moet het in ons hart komen om onze broeders te bezoeken.

En dan komen dáarna de „schatten van Egypte“ en de problemen daaraan verbonden in een ander licht te staan.

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Een Ethische Dogmatiek.

VIII.

In deze reeks wordt besproken de „Christe- lijke Dogmatiek“ door Dr J. Riemens Jr, uit- gegeven bij G. F. Callenbach te Nijkerk 1924. Het verdient waardering, dat Dr Riemens zich gewaagd heeft aan een Ethische Dogmatiek. Hij stelt zelf zijn werk eenigzins antithetisch tegenover de Gereformeerde Dogmatiek van Bavinck e.a.

Evenzeer moet 't als een schrede voorwaarts beschouwd, dat hij het christendom niet laat opgaan in impressies of nevelige gevoelsin- druken, maar dat het volgens hem ook biedt een geheel van levens- en wereldbeschouwing. Hij wil alsoo ook aan het denken een voor- staande plaats geven.

Dr Riemens' dogmatiek draagt geen kon- fessioneel karakter. Hij wil teruggaan op de leerformaties van alle christelijke kerken en die dan vergelijken met „de vrije organische ontplooiing der Christelijke geloofswaarheid... in den loop der tijden“. De beslissing ligt hier alsoo bij den vergelijker, is dus subjectief. Ook scheidt Dr R. naast de dogmatiek en ethiek een epidologie (leer van de hoop), waardoor de eschatologie (leer van de laatste dingen) buiten de dogmatiek wordt gesteld.

Voorts erkent hij in zeker opzicht het norma- tief karakter der Heilige Schrift, maar over de onfeilbaarheid der Schrift zwijgt hij. Hij acht geloovige Schriftcritiek geoorloofd en neemt in dit verband de onderscheiding tusschen Kanonieke en deuterokanonieke boeken voor zijn rekening. Hij belijdt de absoluteheid van het Christendom, maar laat tevens de mogelijk- heid open, dat heidenen zalig worden.

De leer van God, door Dr Riemens naar waarheid een lied genoemd, blijkt bij hem echter te zijn een lied, getokkeld op één snaar, de snaar van het ethische. Daarom beschouwt hij de „Drie-eenheid“ en de „Deu- den“ Gods slechts als ethische relaties van God tot het scheppel. Daarom kent hij b.v. alleen een Openbarings-Drie-eenheid en geen Zijns-Drie-eenheid. Inzover maakt hij God af- hankelijk van de schepping.

Hij erkent de schepping, maar laat de moge- lijkheid open, dat de schepping eeuwig is en dat de evolutieeler gelijk heeft, al verzwijgt hij het niet, dat laatstgenoemde theorie haar voornaamste stellingen nog niet heeft kunnen bewijzen en al acht hij het op een bepaald punt onwaarschijnlijk, dat zij het bewijs zoo kunnen leveren.

Het is niet duidelijk, waarin Dr Riemens den oorsprong van de menselijke zonde eigenlijk zoekt. Nu eens zegt hij, dat zij opkomt uit de bestaansdrift, uit den drang tot zelfhandha- ving en dan weer gebruikt hij woorden, welke een bestrijding daarvan schijnen in te houden. Volgens hem kan hij „prophetische“, symbolische uitlegging Gen. 1 tot 3 zoo worden verstaan, dat de evolutie-theorie daarmee te vereenigen is, al neemt hij vooralsnog die theorie niet voor zijn rekening. Hij spreekt liever van „erfzondigheid“ dan van „erfzonde“ en de realiteit van de „erfzonde“ wordt door hem ontkend.

De volgende §, § 6, welke over „Christus“ han- delt, is de grootste uit Dr Riemens' Dogmatiek. Ze beslaat niet minder dan veertig bladzijden. We kunnen haar dan ook niet, gelijk de vorige, in één artikel bespreken, maar moeten er een tweetal aan wijden.

Trouwens, het „wat dunkt u van den Christus“, blijft de beslissende vraag, al heeft speelsch vernuft er den laatsten tijd op gevonden, dat het veel belangrijker is, hoe Christus over ons denkt.

Wat dunkt Dr Riemens van den Christus?

Als men deze § heeft gelezen, zal men aarzelen daarop een antwoord te geven.

Op vele, zeer vele punten laat zij onbelderheid achter.

Wanneer men bovengenoemde vraag aldus toe- spitst: Wiens Zoon is Hij? dan antwoordt Dr Rie-

mens onder meer ook: Gods Zoon, maar er wen- den daarbij zooveel omschrijvingen gegeven en reserves gemaakt, dat het toch weer schemeren gaat.

Gaarne neem ik aan, dat Dr Riemens aan de Godheid van Christus ook in den meest strengen zin, waarin het genomen kan worden, niet twi- felt.

Maar de denkkonstruktie, welke hij in zake des- belijdenis levert, is bijster zwak van opzet. Aller- lijn loopen dooreen. Zij kenmerkt zich door een onslachtheid, waarbij de scholastiek nog een- voudig is.

Men name eens de eerste alinea: „In Jezus Chri- tus heeft God zich aan de van Hem afgedwaalde menscheit geopenbaard tot haar eeuwig heil. In Christus is niet tot ons gekomen iets van God of zelfs ook veel Goddelijks, maar God Zelf. Jezus Christus is de belichaming van Gods bedoeling ten goede met ons“.

De eerste twee zinsneden worden gaarne door ons onderschreven. Maar wat doet dat laatste ver- zwakkende zinnetje er nu weer bij? „Jezus Chri- tus is de belichaming van Gods bedoeling ten goede met ons“? Wat moet dat beteekenen? Is dat een uitwerking van het voorgaande? Maar dan is het voorgaande door ons verkeerd verstaan. Die laatste zin spreekt de taal van het modernisme. Zoo krijgt die eerste zin reeds iets halfslachtigs voor ons.

En dat gaat zoo heel deze § door.

Vroeger kwam Dr Riemens op voor de alre- luutheid van het christendom. Maar hoe is nu uw oordeel over een passage als deze: „Hier (n.l. in de openbaring van Christus) is ook de weg tot een gemeenschap met God, die grooter en heer- lijker is dan alle andere wegen, welke trouwen gevonden en ingeslagen werden door denzelfden Christus-geest, die in de groote godsdiensten der wereldgeschiedenis in velerlei wijze (Hebr. 1:1 Gods gemeenschap heeft doen vinden (Joh. 1:4 5, 9)“?

Als dezelfde Christus-geest ook in de heidensche godsdiensten Gods gemeenschap heeft doen vinden, waar blijft men dan met zijn overtuiging, dat het christendom de eenig ware religie is?

Hij neemt het niet op voor Marcion en de Gnostieken, die den goeden God van het Nieuwe Testament stelden tegenover den strengen, harden God van het Oude Testament, maar, zoo zegt hij, „het waarheidselement in hun leer was dat de openbaring Gods nog ten deele was in het land der polygamie, der wreede, woeste oorlogen, in Jehova's naam gevoerd, het land waar men zijn naaste tracht lief te hebben, maar zijn vijand haat, het land, waar men den God der wraak bidt om verdelging van zijne vijanden en waar men dit alles doet niet tegen het geopenbaarde in, d.w.z. niet als bewuste verkeerdheid“.

Alweer zijn we het er mee eens, dat de open- baring onder het Oude Testament ten deele was en dat die van het Nieuwe Testament haar ver- volledigde. Maar die scherpe tegenstelling erken- nen we niet. Het Oude Testament is voor ons nog even normatief (maatsgevend) als het Nieuwe. Blijkbaar verstaat Dr Riemens niets van den he- ligen oorlog, den heiligen vloek, den heiligen haat. Blijkbaar dacht hij uit 't O. Test. alle troostwoorden in de Psalmen en de Profeten weg. Blijkbaar liet hij niet op uitspraken uit het Nieuwe Testament als deze. Wie den Zoon ongehoorzaam is, de toorn Gods blijft op hem; dat Christus is een steen des aan- stoets en een rots der ergernis en wie op die steen valt zal verpletterd en op wien hij valt zal vermorzeld worden. Blijkbaar schonk hij er niet ge- noeg aandacht aan, hoe in het boek der Open- baring Johannes hoort roepen, dat het uur der wraak is gekomen en hoe de ongehoorzamen schrei- en: want de dag des toorns is gekomen en wie zal bestaan?

Maar om tot iets anders over te gaan.

Dr Riemens kan zich niet vinden in de oude leer, dat Christus twee naturen heeft.

Hij meent, dat ze niet gegrond is in de Schrift, maar in de „overoude tegenstelling in het antie- ken: men stelt zich de Goddelijke natuur voor als onsterfelijk, onvatbaar voor lijden en de men- schelijke natuur als sterfelijk, in de materie ge- vangen, onderhevig aan den dood“ (bl. 72).

Of om het met ronder woorden uit te drukken: de twee-naturen-leer rust in een heidensche ge- dachte.

Zelfs de Reformatie heeft zich daaraan niet kun- nen onttrekken. Zij „handhaafte daarbij nagenoeg ongewijzigd de formules der oude concilien“ (bl. 73).

En dan moet de Gereformeerde dogmatiek, in- zonderheid die van Prof. Bavinck, het ontgelden. „In latere dogmatieken, ook van het Gereformeerde protestantisme, tot in die van Prof. Bavinck toe, komen oude termen voor, wonderlijk dooreenge- mengd. We lezen van één persoon, twee naturen in Christus; maar ook van de „persoonlijkheid“ in Christus. Geformuleerd wordt aldus: „het een- wige Woord, de Logos, de Christus neemt, zijnde in Goddelijke natuur, eene onpersoonlijke mensche- lijke natuur aan; maar dan toch een echt men- schelijke natuur“. De vraag is: gaat het aan van een onpersoonlijke natuur te spreken; en gaat het aan te spreken van eene Goddelijke natuur? Hoe onbevredigend voor onzen tijd het begrippen-

spel der tw- de vraag: wust zijn meermalen de evangeli- toe. Maar he- schelijke na- zijn? Hoe o- grond tussc- openbarings- di datgene- gere termin- Hierin d- tiek groot- Hij zou- voorgesteld- een ada- Maar zij- spraken, da- woorden h- met deze- waren nog- schelijke ta- geheel en- En nu ka- digheid dek- moet hier- betere aan- Helaas, te- eeuwen bli- Een vast- En uit de- komen enke- weer om (

General

Prof. Bo- stuske, wa- te zijn doo- eenig licht-

De door- van de ve- selen, die- intrede dee- een rots“.

Hij verkl- logische ho- En nog- de doodstr-

Hoe dan- licht, bevre- Ons bezy- man zich l- schijnsel-

Kritiek (Maar w- generalisee-

Want ju- Vrije Unive- Hij schr- het punt-

en ik verb- opkwaam. Maar, dr- en verslap- had.

Dat is v- Heel de- klaard.

Maar ga- Als in- vreemde b-

dan verkle- een vervul- intrede ge-

Men zal- lisceren bij- Prof. Bo-

gemengd b- betrekking- En hij laa-

telijk niet- dat wij pr-

Wij waa- Maar vo- voor de li-

zichtige en- prijs gaf.

te preken- En dat-

Misschie- dan wil ik-

laatstest- tijk verval- den, di-

te lokken- Geen in- voor Prof.

sprakeijk- Maar o-

treuren, d- raliseeren-

op hem b-

Wat ik-

toeroepen-

versiteit-

Zijn er-

zijn, onze-

te gezond-

tegeeren-